

Agrarische Natuurvereniging Vockestaert

Marjan Beijering

Introductie

“Er wordt veel over de toekomst van het gebied gepraat, maar veel te weinig door de bewoners en dragers van het gebied. De oprichting van Vockestaert is een poging dit gegeven te doorbreken en zelf het initiatief te nemen,” zegt secretaris Herman Docters van Leeuwen die al van het begin af aan is betrokken bij de vereniging.

Midden Delfland is een groen gebied waar nog enkele boeren zich weten te handhaven, al is het omringd door snelwegen en steden (Delft, Rotterdam en Den Haag). Het contrast is groot, op sommige plekken lijkt het alsof de tijd 100 jaar heeft stilgestaan. Al jarenlang waren er diverse weidevogelgroepen actief op het gebied van nestbescherming. Op initiatief van een aantal veehouders is in 1998 onderzocht of er mogelijkheden waren voor de oprichting van een agrarische natuurvereniging. Weidevogels zijn immers gebaat bij een groene, open ruimte waarin veehouders actief zijn, zeker als die zich verantwoordelijk voelen voor het behoud van natuur- en landschapswaarden. In het oprichtingstraject is er financiële steun geweest van de gemeente Schipluiden, Recreatieschap/Reconstructiecommissie Midden-Delfland en de Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (WLTO). In maart 1999 werd de agrarische vereniging Vockestaert opgericht. De vereniging heeft een ruime doelstelling:

“Vockestaert streeft naar bescherming van het open karakter en de natuurwaarden op basis van een duurzame, economisch gezonde landbouw. Dan kan het agrarisch gebied aantrekkelijk blijven voor zowel de plaatselijke bevolking als de recreant. Daarbij moet verstoring of schade aan natuur, landschap of landbouw worden voorkomen.” In de praktijk betekent dit dat er contracten worden afgesloten met veehouders, waarin het weidevogelbeheer, de uitgestelde maaidatum en het botanische slootkantenbeheer geregeld worden. Want boeren produceren naast voedsel ook een mooi en gevarieerd landschap.

In de loop der tijd heeft de vereniging haar activiteiten verbreed door met de gemeente Delft, het Recreatieschap en het Hoogheemraadschap samen te werken aan projecten gericht op milieu en educatie: ‘stilte naast de stad’. Belangrijke problemen in het gebied zijn de hoge grondprijzen, een hoge waterstand en geen bedrijfsopvolging. Deze belemmeringen zorgen er voor dat steeds vaker bedrijven stoppen of uit het gebied wegtrekken. Dat betekent dat boeren ook uit het landschap verdwijnen, tenzij er gezorgd wordt voor inkomensvormende ondersteuning. “Door het ideële in beeld te brengen, de natuur, maken we ook duidelijk dat er een probleem is met de drager ervan. We creëren draagvlak door ons voor het beheer van het landschap uit te laten betalen. Dat er niet wordt getwijfeld aan de capaciteiten van boeren om dat landschap te beheren, is relatief nieuw.”

Initiatiefnemers en vrijwilligers

De eerste jaren konden alleen veehouders lid worden; andere belangstellenden werden donateur. In oktober 2001 is echter besloten om ook burgers de mogelijkheid te geven om lid te worden. De vereniging heeft nu 75 agrarische leden, 13 burgerleden en 32 donateurs. Ongeveer driekwart van de veehouders in Midden-Delfland is nu lid. Arie van den Berg, Nico van Paassen, Wim van Vliet, Cees Sonneveld. zijn de drijvende krachten van het eerste uur.

Sommige agrariërs zien in de activiteiten op het gebied van natuur en landschap een zekere bedreiging, en wilden aanvankelijk liever geen burgerle-

Boerderij onder Schipluiden

den. We hebben het over de relatie tussen stad en land en willen ook de bewoners van het gebied daarbij te betrekken. Daarom willen we ook graag burgerleden uit de omliggende steden. In Midden-Delfland zijn 100 agrarische ondernemers, omringd door 2 miljoen bewoners. Als iedereen een euro bijdraagt voor de instandhouding van het gebied, zijn we al een heel eind. Zo ver liggen die belangen niet uit elkaar. We proberen draagvlak te creëren, maar zijn ook gesteld op burgerleden die kennis meenemen vanuit vogelwerkgroepen en andere organisaties.

Er is binnen de vereniging onderscheid gemaakt tussen boeren- en burgerleden omdat er een aantal onderdelen zijn waarbij boeren financiële belangen hebben, zij houden daar zelf de zeggenschap over. Contracten worden alleen met leden afgesloten.

Vockestaert heeft nog geen actieve ledenwerving uitgevoerd, wel wordt informatie overgedragen om zo draagvlak te creëren.

Draagvlak

In Midden-Delfland waren al vier groepen actief die zich inzetten voor het behoud van weidevogels. In 1999 heeft de vereniging 100.000 gulden gekregen uit de zogenaamde Groene Subsidie van de Provincie Zuid-Holland. In 2000 jaar kon nog eenmaal gebruikt worden gemaakt van de Groene Subsidies.

Er is veel overleg met lokale en vooral provinciale politici. Zo nam Vockestaert deel aan een provinciaal overleg waarin gesproken werd over de compensatie voor de aanleg van de A4 door Midden-Delfland. Vockestaert zit ook in het promotieplatform Midden-Delfland, waarbij het recreatieschap Midden-Delfland optreedt als coördinator. In het kader van het programma-aanbod "Stilte naast de stad" wordt overlegd met de Midden-Delfland vereniging en de ANWB.

Werkwijze

Vockestaert sluit drie soorten overeenkomsten af. Resultaatbeloning weidevogels. De boer beschermt de nesten tijdens het bewerken van het land en bij begrazing door koeien, zodat de eieren ongestoord uit kunnen komen. Zo worden weidevogels zoals de Kievit, grutto en tureluur beschermd. Hier staat een financiële vergoeding tegenover die verschilt per soort.

Uitgestelde maaidatum. Hiermee wordt een mozaïekpatroon in de begroeiing van het land bewerkstelligd. Zo zijn er tijdens en na het broedseizoen altijd percelen met lang gras en veel insecten. Dat vergroot de overlevingskans van de kuikens.

Resultaatbeloning sloot: een beloning wanneer er bepaalde planten in de sloot voorkomen: moeras-

vergeet-mij-nietje, akkermunt, moeraswalstro, veld-lathyrus, gele lins en egelboterbloem. De boer beslist zelf welke maatregelen hij neemt, bijvoorbeeld door een strook niet te bemesten.

In 1999 deden er ongeveer 40 veehouders mee met 1200 hectare weidevogelbeheer. In 2000 ging het om ruim 50 veehouders met 1500 hectare weidevogelbeheer. In datzelfde jaar is van ongeveer 30 hectare de maaidatum uitgesteld. Ook zijn er afspraken gemaakt omtrent het aantal kilometers botanisch slootkantenbeheer. Met ingang van 2001 moesten er in het kader van Programma Beheer (LNV) 6-jarige contracten worden afgesloten. Dat is gelukt voor 1400 hectare weidevogelbeheer, voor bijna 100 hectare maaiveld met een uitgestelde maaidatum, voor 70 hectare contracten om ruige mest uit te rijden en voor 60 km contracten slootkantenbeheer. Nieuwe contracten zouden niet betaald worden door LNV. Dat gaf problemen, omdat een aantal boeren dreigde af te haken. Het bestuur heeft andere financiering geregeld (een voorschot van het Recreatieschap) voor het weidevogelbeheer. De resultaatbeloning slootkanten en de uitgestelde maaidatum is op een laag pitje komen te staan. Een andere moeilijkheid was dat controle niet mogelijk was door de MKZ. Daarbij kwam dat het niet goed mogelijk was om Midden-Delfland in die periode open te houden. Eind 2001 werd duidelijk dat LNV wel zou betalen. Toch moest een nieuwe aanvraag worden ingediend vanwege de te lage dichtheid van het aantal percelen dat meedeed aan agrarisch natuurbeheer.

Vockestaert is ook betrokken bij het beheer van graslanden aan de Zuidbuurt in Vlaardingse, een terrein dat in beheer is van het Recreatieschap Midden-Delfland. Veehouders kunnen het gebruik van dit terrein inpassen in hun bedrijfsvoering. Er lopen oud-Hollandse rassen rond, zoals Lakenvelders, Wittrikken en Blaarkoppen. Verder heeft Vockestaert samen met Landschapsbeheer Zuid-Holland bij het Hoogheemraadschap van Delfland een plan ingediend in het kader van de regeling 'Verbetering waterkwaliteit door derden'. Dankzij subsidie van het Hoogheemraadschap kan er gebruik gemaakt worden van een baggerpomp. De bagger wordt daarbij direct uit de sloot op het weiland gepompt en niet eerst in een baggerbak gespoten. Het grote voordeel is dat er daardoor geen afkalving van de oevers plaatsvindt.

De gemeente Delft subsidieert de educatie en recreatie programma's 'Stilte naast de stad, bijzondere ontmoetingen in het kleine Groene Hart' in de hoop zo de relatie tussen stad en platteland te ver-

Hoe lang nog

beteren. Het behouden van het agrarische gebied met rust, ruimte, landschap en openheid is heel waardevol in deze drukke omgeving. Dankzij deze subsidie heeft Vockestaert veel aan publiciteit kunnen doen: een informatiefolder, de website, een informatiepaneel en nieuwsbrieven.

Vockestaert wil de recreatieve mogelijkheden in het gebied vergroten door activiteiten te organiseren zoals rondleidingen op boerderijen, een bezoek aan een kaasmakerij, vogels kijken, een boerenhuifkartocht. De educatietak richt zich op het ontvangen van schoolklassen op boerderijen.

Kinderen die niet bekend zijn met het buitenleven kunnen dan in het echt zien waar de melk vandaan komt. Het programma is ontwikkeld in samenwerking met de Natuur en Milieu Educatiecentra, die verantwoordelijk zijn voor de leskisten op boerderijen en op scholen.

Zeventien boerenbedrijven hebben hun erf in het kader van het agro-toerisme opengesteld. Het programma aanbod omvat een educatief lesprogramma, overnachtingen, fietsroutes, museumbezoek maar ook kinderfeestjes en familie-uitjes. Boeren hebben een cursus gastheerschap gevolgd.

Volgens Herman Docters van Leeuwen is het belangrijk dat een dergelijk project stapsgewijs wordt aangepakt en inspeelt op de behoeften van de boeren: "Het zelfvertrouwen neemt toe als men bij elkaar ziet dat het werkt."

Organisatie

Het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden: de voorzitter, de tweede secretaris en de penningmeester. Het algemeen bestuur kent zeven leden. Het bestuur wordt ondersteund door secretaris Herman Docters van Leeuwen. Ook is er bij vergaderingen met enige regelmaat een afgevaardigde van het WLTO aanwezig.

Volgens Docters van Leeuwen is het belangrijk een vereniging als Vockestaert goed te faciliteren. De deelnemende boeren hebben over het algemeen weinig tijd, er moet iemand zijn die het initiatief neemt voor overleg, notulen maakt en terugkomt op de afspraken die zijn gemaakt.

Bij Vockestaert is sinds enige tijd een administratief medewerkster werkzaam voor anderhalve dag in de week. Zij is ook verantwoordelijk voor de publiciteit. Het komende jaar zal Vockestaert ook de boekhouding uitbesteden.

Er zijn twee veldmedewerkers die tegen een uurtarief controles uitvoeren in het gebied voor wat betreft het slootkantenbeheer, de nesten van weidevogels en de uitgestelde maaidatum. Daarnaast zijn er controles vanuit het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij.

Medewerkers van In Natura en Landschapsbeheer Zuid Holland treden op als adviseur. In Natura is een samenwerkingsverband van agrarische natuurverenigingen die deels vanuit het WLTO maar ook op projectbasis kunnen worden ingezet. Vockestaert huurt met enige regelmaat medewerkers in voor advies. Ook doet In Natura landelijk aan belangenbehartiging.

Voor de uitvoering van 'Stilte naast de stad' is een projectbureau ingeschakeld dat is gericht op duurzame recreatie. Zij zijn verantwoordelijk voor het hele project, van budgettering tot verslaglegging aan de gemeente Delft. In samenwerking met een betaalde kracht van Vockestaert hebben ze activiteiten inhoudelijk uitgewerkt.

De vereniging streeft er naar dat bestuursleden voor de uitvoerende werkzaamheden een vergoeding krijgen die gelijk staat met het inhuren van bedrijfshulp. Ook overheidsinstanties regelen de inbreng van boeren als belanghebbenden steeds beter; boeren krijgen een dagvergoeding voor hun aanwezigheid.

Binnen het bestuur is er een taakverdeling. De voorzitter houdt zich bezig met het agrarisch natuurbeheer. De penningmeester doet het baggerproject, begrazing en het uitgesteld maaien. De secretaris is nu nog verantwoordelijk voor de recreatie en educatie, maar zal zich in de toekomst richten op de groene diensten.

Het bestuur en de organisatie van Vockestaert kunnen inmiddels gefinancierd worden, waardoor de vereniging structureel kan worden vormgegeven. Daarmee is de continuïteit gegarandeerd.

Financiën

Werd in 2000 nog gewerkt met een begroting van ongeveer € 72.000,- in 2001 en 2002 ging het om een begroting van ongeveer € 240.000,-. Die plotselinge groei komt vooral door het educatie- en

recreatieproject 'Stilte naast de stad'. Eind 2001 leek er aanvankelijk een groot probleem te ontstaan doordat het ministerie de aanvraag van Vockestaert had afgekeurd. De reden daarvoor was dat de percelen waarop contracten waren afgesloten, onvoldoende aaneen sloten. Vockestaert en In Natura hebben vervolgens percelen geclusterd en een nieuwe aanvraag ingediend. Die aanvraag is wel toegekend, inmiddels is er voor zes jaar subsidie toegekend, mits de gestelde doelstelling bereikt wordt. Agrariërs kunnen nog inhaken. Andere financiers zijn Programma Beheer van de provincie Zuid Holland en het Dopnoapfonds, dat allerlei projecten op het gebied van milieu, natuur en educatie betaald.

Ontwikkeling

In 2000 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor verbrede landbouw in het werkgebied van Vockestaert. Het doel was om tot een duidelijke toekomstvisie te komen. Dit onderzoek heeft geleid tot een inzicht in de wensen van de boeren in het gebied. Op basis hiervan is een start gemaakt met de activiteiten op het gebied van agorecreatie en -educatie.

De uitvoering van de plannen van Vockestaert is in 2001 erg gehinderd door de MKZ crisis, maar inmiddels worden alle activiteiten weer voortgezet.

Op dit moment gaat het heel snel. Er is een groenfondsfonds Midden Delfland, dat de vitaliteit van het groene gebied wil stimuleren (7 miljoen euro). Het fonds is opgericht door de gemeentes Schipluiden, Delft en Den Haag. Aan Vockestaert en het WLTO is gevraagd om een voorstel te doen, dat is inmiddels ingediend. Er wordt een systeem ontwikkeld, de groene diensten, waarin maatregelen die door boeren worden genomen, beloond worden. Dat betekent dat het in stand houden van natuur en land-

schap door boeren, financieel wordt ondersteund. Boeren worden gezien als drager van cultuurhistorisch landschap en zullen daar ook voor betaald worden. Wanneer boeren groene activiteiten opzetten, zoals het aanleggen van een moerasgebied daar waar vroeger weidegrond was, levert dat punten. Nu worden dat soort activiteiten nog niet gehonoreerd omdat men het vanzelfsprekend vindt dat boeren werk doen dat niet direct met hun bedrijfsvoering te maken heeft. Of het is werk dat goed is voor het bedrijf, maar ook voor de samenleving. Dat roept meteen allerlei vragen op. Want koeien in landschap: is dat vanzelfsprekend of kan dat beloond worden?

Al met al mag de werkwijze van Vockestaert een groot succes genoemd worden. Volgens Herman Docters van Leeuwen is een van de belangrijkste factoren daarbij geweest, dat de vereniging voortdurend van zich heeft laten horen. "Het is belangrijk dat je veel praat en initiatieven neemt. Pas dan wordt je gezien als katalysator van ontwikkelingen en als aanspreekpunt voor andere instanties." Verder was het belangrijk dat instanties zich gezamenlijk als Midden Delfland presenteerden. Vockestaert heeft er altijd op gelet dat de dragers van het gebied, de boeren, voortdurend achter de vereniging bleven staan. Ten derde moet je ervoor zorgen dat je faciliteiten binnenhaalt voor de vereniging."

Informatie

Secretariaat: Herman Docters van Leeuwen
W.Buytewechstraat 123a
3024 XC Rotterdam
Tel. (010) 476 35 17

www.vockestaert.nl